

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... У сучасний період культурно-цивілізаційних перетворень формування культурної ідентичності особистості належить до проблем, вирішення яких з одного боку – зумовлено історичними подіями, соціальними процесами і транснаціональними шляхами розвитку полікультурної освіти, з іншого – визначає розвиток культурного простору суспільства. Вирішення досліджуваної проблеми передбачає знаходження шляхів формування системи цінностей, норм, образу “Я”, моделей свідомості й поведінки особистості, прийнятих у певному суспільстві, самоототожненні себе з культурними зразками, які маркують не тільки суспільство, а й саму особистість.

Вітчизняні та зарубіжні вчені, досліджуючи взаємозалежність соціального контексту та процесу формування культурної ідентичності особистості, висловлюють думки, котрі підтверджують наявність кризи ідентичності, наголошують на необхідності пошуку способів її формування у студентської молоді. Зростання зацікавленості цими питаннями, виявлення загальної тенденції та особливостей сучасної соціокультурної ситуації зумовлюють актуальність питань, вивчення яких пов'язано з формуванням культурної ідентичності особистості.

Нагальність вивчення поставленої проблеми підсилює і факт глибинної кризи ідентичності на різних рівнях – від індивідуального до цивілізаційного. Руйнування структур і моделей культурної ідентичності особистості в сучасному світі відбувається досить швидко й призводить до трагічних наслідків розпаду культурної ідентичності. Серед них: втрата особистістю значень та смислів життя і свого професійного призначення, відсутність чіткого розуміння власної сутності, складнощі в розв'язанні питань: “Хто я є?”, “Приналежність до якої спільноти є для мене визначальною?” У зв'язку з втратою впевненості молоді людини в наявності власної культурної ідентичності перед нею постають питання її пошуку. Процес підготовки студентської молоді у ВНЗ має значні можливості для подолання ситуації кризи особистості шляхом конституювання та відтворення ідентичності в сучасній плюралістичній культурі, ствердження самоцінності духовного світу особистості. Проблема культурної ідентичності студентів у процесі їх професійної підготовки є актуальною з огляду на динамічний розвиток національних і загальнолюдських культурних процесів у галузі освіти та інших сферах суспільного життя і, певною мірою, пов'язана з входженням України до європейського освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що становлення культурної ідентичності особистості стає об'єктом антропологічних (Ф.Бегбі, К.Гірц, В.Каволіс, М.Мід, Р.Бенедикт), соціологічних (П.Бергер, Д.Меннінг, К.Пламмер, М.Ріан, Т.Селлін, М.Стейн), психологічних (Д.Левінсон, Г.Ліхтенштейн, Дж. Марсія, Г.Шиха) праць.

У зарубіжних дослідженнях домінують три підходи до визначення сутності культурної ідентичності: комунікативний – що наголошує на комунікації як головному чиннику її формування (Ю.Габермас); нарративний – для якого характерним є нівелювання самототожності особистості у різноманітні варіанти конструювання відносних “оповідей” (П.Рікер); прагматичний – котрий надає особливого значення практичній пролонгації культурної ідентичності у повсякденності, залежності її формування від діяльності та досвіду (Б.Вальденфельс).

В українській науковій думці досліджуються питання формування національної ідентичності (В.Горлова, О.Моргун, М.Скринник, М.Степико), розкриваються особливості цього процесу в посттоталітарному контексті (О.Лосик, Н.Мадей).

Для аналізу процесів формування культурної ідентичності особистості на увагу заслуговують праці, в яких розглядаються: феномен ідентичності у сучасному світі (Є.Бистрицький, А.Єрмоленко, Л.Ситніченко), ідентичність у структурах культури (С.Пролеєв), взаємодія особистісної та соціальної ідентичності (А.Зубенко), ідентичність соціального суб'єкта в постмодерній культурі (Т.Воропай), людська неусталеність в житті (Є.Андрос) та самототожність (Н.Хамітов).

На жаль, у педагогічних працях (О.Власюк, В.Єршов, Н.Мадей, В.Макаєв, З.Малькова, Л.Супрунова) при розкритті феномену культурної ідентичності нерідко не враховується її рефлексивний характер і трансцендентальна традиція її осмислення, культурна ідентичність особистості редукується до формальної інтерпретації.

Проте формування культурної ідентичності студентської молоді становить реальну проблему для педагогічної науки. Причина цього полягає в тому, що однією з підстав існування культурної ідентичності майбутнього фахівця є саме її пошук, тобто процес самопізнання й рефлексії. Однак публікації, присвячені педагогічним аспектам дослідження культурної ідентичності, залишаються здебільшого в межах визначення її як сукупності усталених рис особистості, що дозволяє відрізнити себе від інших та абстрагуватися від рефлексивних процесів самосвідомості.

Формулювання цілей статті... Мета наукової статті – розкрити сутність поняття культурної ідентичності особистості та способи її формування у студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження... У вирішенні поставленої мети варто, перш за все, звернутися до розгляду понять “ідентичність” і “культурна ідентичність”.

Згідно з визначенням, яке подається в енциклопедичному словнику, ідентичність – психологічне уявлення людини про своє “Я”, котре характеризується суб’єктивним почуттям своєї індивідуальної самототожності та цілісності, ототожнення людиною самої себе з тими чи іншими типологічними категоріями.

Розкриваючи феномен, що досліджується, зазначимо, що загальноприйнятим є тлумачення поняття культурної ідентичності як усвідомленого прийняття особистістю відповідних культурних норм і зразків поведінки, ціннісних орієнтацій, мови, розуміння власного “Я” з позицій культурних характеристик, притаманних даному суспільству, ототожнення себе з культурними традиціями.

У цьому аспекті Ю.Швалб розглядає позитивні моменти самовизначення особистості в культурі, зокрема, вибір культурних взірців для наслідування у своєму повсякденному житті, усвідомлення власних світоглядних і релігійних установок у їх зв’язку та відношенні до інших, самоусвідомлює рідну мову як засіб мислення [4].

На підставі комплексного аналізу С.Бойчук розкриває сутність культурної ідентичності в контексті її динаміки та взаємозв’язку зі структурними елементами культури. Дану категорію автор визначає як “поняття культурного “Я”, що виникає завдяки акту рефлексії, спрямованої на пізнання первинних смислів культури, онтологічного підґрунтя існування культури, її центрального ядра або прафеномену” [1]. З цих позицій культурна ідентичність постає як певний етап в здійсненні культури, її актуалізації у вигляді артефактів і текстів.

Однак у процесі групового співіснування особистість не завжди усвідомлює параметри своєї культурної ідентичності, але весь набір засвоєних нею елементів свідомості, поведінки, смаків, звичок, оцінок, мови та інших засобів комунікації мимоволі роблять її належною до конкретної культури – етнічної, соціальної, професійної. Тому в науковій літературі розрізняють: соціальну ідентичність (ототожнення себе з соціальною позицією або статусом); групову ідентичність (ототожнення себе з тою чи іншою спільністю); етнічну ідентичність (ототожнення себе з певною етнічною групою); культурну ідентичність (ототожнення себе з культурною традицією).

Для проведення аналізу сформованості культурної ідентичності, С.Бойчук пропонує звернутися до її характеристик: онтологічної (ідентичність як результат саморозвитку людини в культурі, який безпосередньо пов’язаний із свідомістю й рефлексією); структурної (способи організації елементів ідентичності, її будова як особливої системи); семантичної (виявлення значень і сутності складових культурної ідентичності); функціональної (різниця у розумінні культурної ідентичності духовною елітою та соціальною більшістю); генетико-динамічної (процеси становлення та змін ідентичності).

Думка про те, що культурна ідентичність формується у рефлексивному акті, зокрема у процесі самопізнання духовної еліти (яка забезпечує існування смислів у суспільстві та конструює за допомогою знакових моделей певну форму культурної організації) дає підстави С.Бойчуку структурувати процес формування культурної ідентичності особистості за такими етапами: 1) усвідомлення власної культурної “окремоті”; 2) самозаперечення; 3) само знаходження”[1].

Пропоновану послідовність доцільно адаптувати до підготовки майбутніх фахівців у вищій школі.

Успішність протікання цього процесу значною мірою залежить від функціонування психологічних механізмів при наслідуванні культурних цінностей і традицій спільноти. Серед них провідне місце посідає механізм ідентифікації у таких її видах: психоаналітичній – ідентифікація як афективно-емоційна спрямованість, спосіб взаємодії з кимось емоційно значущим; когнітивній – процес самокатегоризації, тобто ідентифікація як пізнавальний процес самопізнання особистості; інтеракціоністській – комунікативно-дійова сторона діяльності особистості, а також ідентифікація як самооцінка особистості. Вказані види ідентифікації, акцентуючи її когнітивний, афективний, комунікативно-дійовий аспекти, виступають підґрунтям, на якому формується уявлення про механізми ідентифікації.

Однак значення ідентифікації полягає не тільки в тому, що вона є однією з провідних характеристик культурної ідентичності особистості, а і в тому, що ідентифікація впливає на суспільну поведінку особистості. Звідси до емпірично досліджених ефектів ідентифікації відносять міжгрупове упередження, сутність якого полягає в різному ставленні, різних оцінках і відмінних діях стосовно “ін-групи” (в цьому випадку часто користуються поняттям “ін-груповий фаворитизм”) та аут-групи (применшуваним її достоїнств на всіх рівнях). Увага до цього наслідку ідентифікації обумовлена соціальними і політичними реаліями міжгрупових конфліктів у сучасній соціокультурі, основу якої складає етнічна та національна ідентифікація.

Адже особистість, котра отримує інформацію про різноманітність культур, має можливість самоідентифікуватися з певною культурною групою, тобто визначити своє місце в культурній спільноті, а також усвідомити себе як полікультурних суб’єктів. Культурно-національна ідентифікація передбачає можливість отримання глибоких знань про “власну культуру”, тобто культуру, яку несуть первинні референтні групи, такі як

родина, родичі, сусіди, релігійні общини, етнос, що визначає широкі можливості знайомства з історико-культурними коренями особистості як представника сім'ї, соціальної групи, релігійної спільноти, етносу [2].

Тому процес формування культурної ідентичності майбутнього фахівця варто здійснювати в межах полікультурної освіти, метою якої, на думку В.Єршова, є "формування особистості, підготовленої до активної споглядальної діяльності в сучасному полікультурному та багатонаціональному середовищі, який зберігає свою соціально-культурну ідентичність, прагне до розуміння інших культур, поважає інші культурно-етнічні спільноти, вміє жити в мирі та злагоді з представниками різних національностей, рас, вірувань" [3, с. 84]. Отже, у процесі підготовки фахівців слід залучити студентів до духовних цінностей тих народів, національні культури яких утворюють полікультурний простір держави.

Численність видів ідентифікації ставить питання не тільки про принципи їхньої організації в певну цілісну систему, а й питання про саму різноманітність – чому саме стільки і саме ці субідентичності існують, чи є відмінності в самому процесі ідентифікації в залежності від того, з якою соціальною групою ідентифікує себе особистість.

Досліджуючи ці проблеми, К.Дуо запропонував класифікувати набір із 64 категорій ідентичності. На основі кластерного аналізу даних, отриманих у попередніх дослідженнях було виділено 5 основних кластерів: 1) етно-релігійні ідентичності (американці, мусульмани); 2) політична належність (демократ, фемініст); 3) професійна ідентифікація (юрист, садівник); 4) ідентифікація, що фіксує позиції в міжособистісних стосунках (син, коханець); 5) ідентифікація з будь-яким варіантом відхилення у поведінці (алкоголік, бомж). Типова система кластерів виступає орієнтиром у виборі відповідних форм і методів педагогічної роботи з формування культурної ідентичності у майбутніх фахівців певних категорій.

На характер культурної ідентифікації значний вплив мають ті образи, з якими часто персоніфікуються конкретні люди. Різноманітність образів зумовила необхідність їх типологізації. Так, американський соціолог Г.Абрамсон запропонував типологію персоніфікацій, які втілюють у собі форми культурної ідентифікації.

Тип "традиціоналіста", для якого характерне визнання цінностей даної культури та інтегрування у відповідні структури. Новаторський дух

етнічних традиціоналістів – представників культурних меншин –компенсується ініціативою й творчими починаннями.

Тип пришельця-"неофіта", – якому властиве включення в систему етнічних зв'язків, але відсутність спадкових коренів у відповідній етнічній культурі. Представники цього типу відчувають невпевненість при сприйнятті цінностей і традицій нової культури.

Тип "вигнанця" відрізняється втратою первинних соціальних зв'язків зі своєю спільнотою при збереженні етносу і символічних традицій рідної культури. Духовний досвід "вигнанця" – це досвід ізоляції та самотності .

Тип євнуха, котрому притаманне позбавлення пам'яті про культурне минуле, заперечення традицій і відсутність інтегрованості в певне соціокультурне середовище.

Тип "маргінала", який розриває зв'язки з усталеними культурними традиціями, відчужується від суспільних норм, встановлює специфічні стосунки з існуючим ладом, виходить за межі прийнятих установлень.

У багатовимірному феномені культурної ідентичності втілюються риси складності у різних аспектах культури, їх перцептивного сприймання особистістю. Відповідно, різні концептуальні опозиції виокремлюються у способах осягнення культури – системно-структурних поряд з вільно-спонтанними. Увагу стало приваблювати вираження глибинних і рухомих сприймань свідомості людини, рефлексії про світ, його нестабільної динамічної системи і багатозначного образу Всесвіту.

У зв'язку з цим у процесі формування культурної ідентичності у майбутніх фахівців значущості набуває системний аналіз, в якому універсум розглядається як "самосвідомість культури" (М.Каган), її конкретний стан у діахронічній і синхронічній площинах. У розглядуваному аспекті центральною ланкою є виявлення механізму самоідентифікації культурної тотальності, яка дозволяє твердити про збереження впродовж віків "духу культури", загадкового людського "я". Таким механізмом "повноти та органічності" культурних компонентів незалежно від їх стійкості і рухомості виступає сизигія (грецьк. – syzygia – поєднання, парне сполучення), покликана забезпечити наступність та історичну ідентичність динамічних цілісностей шляхом гармонізації культурних компонентів.

У такий спосіб процес осягнення світу культури набуває безперервного процесу, що нагадує прийом морфінгу в сучасній кінематографії. При цьому важливим є не тільки виявлення змін, що відбуваються у структурі певної культурної тотальності, а й розуміння способів повного і органічного "входження" її компонентів у історичний універсум культури. І оскільки сизигія є логікою постійного самоувідповіднювання плінних процесів, які відбуваються в культурному цілому, то її результат – сизигійна відповідність – має характер рухомих зв'язків між людським особистісним началом і світом, зорієнтованих на максимальний вияв активності й самореалізації всіх структурних компонентів особистості, розкриття їх сизигійного потенціалу, який показує можливості реалізації взаємних змін і відносин компонентів культурної тотальності (духовного, художнього, наукового).

Отже, зазначимо, що процес формування культурної ідентичності у студентів має відбуватися через механізм сизигії – того, що залишається за будь-яких змін культури, завдяки чому узгоджується минуле, теперішнє і майбутнє і, отже, незважаючи на динаміку, культура зберігає себе як ціле.

Сизигія культури як механізм, виявляється у подвійності, бінарності, амбівалентності ставлення людини до культурної дійсності, що обумовлює цілісність і динамічність цього відношення. З одного боку – в суб'єктивній активності особистості, її інтенційності, перетворювальних діях, згідно з якими природний, соціальний і духовний світ розглядаються як засоби. З іншого – в її відчутті себе частиною природи, суспільства, моментом панівної в соціокультурі духовної атмосфери, які диктують особистості свої умови. Це амбівалентне відчуження себе одночасно суб'єктом і об'єктом не нейтралізує її активності, оскільки особистість розкриває свої суб'єктну та об'єктну функції, не пов'язуючи свій вплив на світ і світу на себе. Проте, незалежно від свого розуміння ситуації, що відбувається у довіллі, особистість перебуває у стані споглядання, постійної онтологічної рефлексії: змінюючи як суб'єкт своє ставлення до світу, вона, тим самим, завжди змінює ставлення світу до себе як до об'єкта. Будучи, водночас, суб'єктом культури і природного світу та їхньою частиною, особистість за допомогою них впливає на себе як на природний і культурний об'єкт. Онтологічна рефлексія виявляється в тому, що суб'єкт є об'єктом власної активності. У цій внутрішній суб'єкт-об'єктній зв'язності особистості, котра опосередковує себе рештою світу, полягає її універсальність, міститься головна особливість, закладені джерело і сизигійні відношення культури.

Обрані доміанти внутрішньої зв'язності особистості як суб'єкта пізнання об'єктивного світу культури, обумовлені такими чинниками: сизигійними відношеннями – тому, що вони є виявом онтологічної рефлексії в культурі; невичерпними потенціями – оскільки людський мікрокосм постає як індивідуалізація макрокосму; тотальністю – внаслідок внутрішньої суб'єкт-об'єктної єдності людини і розгортання її сутнісних сил у процесі онтологічної рефлексії.

Тому особливої значущості набуває розвиток у студентів здатності до онтологічної рефлексії – форми теоретичної діяльності суспільно розвиненої особистості, яка спрямована на встановлення взаємоузгодження відношень між людиною і світом, що виражається у єдності людини, природи і соціуму, а також у взаємодії суб'єктів у просторі культури.

Серед характерних рис онтологічної рефлексії виділимо такі: перетворення суб'єктом відношень культури до себе і до інших дискретів культурного ландшафту (предмети, знання, структури, технології, умови); осмислення результатів власного впливу на предмети культури, відмінностей між позиціями суб'єктів культурної діяльності; сприйняття наслідків своїх дій і зовнішніх впливів відповідним для суб'єкта чином; здатність реагувати на зміни у світі згідно з вимірами власної структури особистості.

Отже, розвиток сизигійної тенденції до суб'єкт-об'єктної єдності людини, взаємовідповіддя форм культурної цілісності (внаслідок чого культура зберігається в цілісності своїх еволюцій і трансформацій) і взаємовпливу її та суб'єкта, призводить до тотальної онтологічної рефлексії над усією культурною цілісністю і, в такий спосіб, – до формування культурної ідентичності, що дозволяє студенту усвідомити самого себе, пізнати власну сутність, самовизначитись у просторі соціокультури.

Онтологічна рефлексія як універсальний психологічний механізм формування комплексу професійних здатностей та особистісних якостей, майбутнього фахівця, зокрема культурної ідентичності, існує в різних формах та їх взаємодіях: інтелектуальна рефлексія, що вбачається у забезпеченні вирішення комплексної проблеми; особистісна рефлексія, спрямована на переосмислення себе, створення власної "Я-концепції", подолання психологічних бар'єрів і стандартних культурних структур; міжперсональна, що передбачає побудову образу світу культури спільнотою і подолання міжперсональної конфліктності; а також комунікативна й ситуативна, ретроспективна й конструктивна форми рефлексії. Їх інтеграція призводить до тотальної онтологічної рефлексії над усією культурною цілісністю, до встановлення сизигійних відношень, осмислення власної свідомості, самопізнання суб'єктом свого знання (принцип "у собі – буття", ціннісного самовизначення в культурі).

Висновки... Таким чином, успішність процесу формування культурної ідентичності особистості досягається завдяки функціонуванню психологічних механізмів в рефлексивному процесі пізнання, а саме: ідентифікації (психоаналітична, когнітивна, інтеракціоністська) самооцінки, міжгрупового упередження, сизигії, онтологічної рефлексії. За допомогою цих механізмів відбувається взаємопроникнення особистості у світ культури й світу культури в особистість, зокрема через піднесення суб'єкта до усвідомлення себе самого і освоєння ним культури як здобутку власної свідомості. З одного боку, культура знаходиться над особистістю, з другого – особистість сама відкриває себе світу культури. Значимість цього способу «набуття полікультурної освіти у формі особистісного знання» для подальшого розвитку педагогічної теорії та практики полягає у збудженні внутрішніх резервів особистості для набуття культурологічних знань, непрямого стимулюванні прояву потенціалу індивідуального розвитку – резонансного впливу культурологічних знань на підготовку фахівця. Психологічний резонанс виникає завдяки створенню варіантів моделей культурної ідентичності особистості, розробка яких передбачає врахування внутрішнього досвіду соціальної свідомості. Тим самим створюється

“вільний простір” інформативної змістовності, який потребує високого рівня узагальнення та особистісного пізнання інформації щодо культури і життя.

Перспективою подальших наукових пошуків з проблеми формування культурної ідентичності у студентів може виступити: удосконалення міжкультурних зв'язків у системі “людина – глобальна цивілізація – культура – освіта”; розкриття поліфункціональної дієвості загальнолюдської культури з її інтегральним потенціалом всебічного впливу на розвиток особистості.

Література

1. Бойчук С.С. Феномен культурної ідентичності : філософсько-методологічний аналіз : дис. ... канд. наук: 09.00.04 / С.С.Бойчук. – К., – 2009. – 162 с.
2. Вільчинська І.Ю. Етнічна та національна ідентичність сучасної української молоді : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.05 / І.Ю. Вільчинська // НАН України; Ін -т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2002. – 20 с.
3. Ершов В.А. Поликультурное образование в системе образовательной подготовки учащихся средней школы : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04 / В.А.Ершов. – М., 2000. – 194 с.
4. Швалб Ю.М. Соціально-психологічні проблеми громадянського самовизначення / Ю.М. Швалб. – Доступ до матеріалу : www.niurr.gov.ua.

Анотація

У змісті статті аналізуються наукові погляди щодо феномена культурної ідентичності особистості, виявлені механізми і способи її формування у студентів.

Аннотация

В содержании статьи анализируются научные взгляды на феномен культурной идентичности личности, выявлены механизмы и способы ее формирования у студентов.

Summary

In maintenance of the article anlytzyutsya scientific looks on the phenomenon of cultural identity of personality, mechanisms and methods of its forming at students are exposed.

Ключові слова: культурна ідентичність, ідентифікація, міжгрупове упередження, сизигія, онтологічна рефлексія.

Ключевые слова: культурная идентичность, идентификация, межгрупповое опережение, сизигия, онтологическая рефлексия.

Key words: cultural identity, authentication, intergroup passing, sizigiya, ontological reflection.

Подано до редакції 22.10.2011.

УДК 78.03 : 37.036

©2012

Дицьо С.В.

З ІСТОРІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасні вимоги до музичного навчання і виховання молоді все більш зосереджуються на розвитку особистості учня. Саме особистість постає центром навчального процесу, визначаючи особливий тип суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин вчителя і учня в опануванні музично-навчального матеріалу, зорієнтованого на розвиток внутрішньої мотивації школяра до пізнання основ музичного мистецтва, культурних традицій свого народу у діалектичній єдності з музикою інших країн, розвиток творчого потенціалу учня, його здатності до самопізнання, самотворення і самореалізації у процесі музично-творчої діяльності. Тож, музичне навчання і виховання молоді в умовах загальноосвітньої школи має реалізовуватися, перш за все, на засадах особистісного підходу, що передбачає допомогу дитині в усвідомленні себе особистістю, використовуючи виховні функції музики у формуванні гуманістичного світогляду школяра, його індивідуальності та неповторності, а водночас і глибокого відчуття духовного зв'язку зі своїм народом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Розробці особистісно-зорієнтованої парадигми музичного навчання і виховання молоді присвячені наукові праці сучасних вчених-педагогів України: А.Болгарського, С.Горбенка, Л.Масол, О.Олексюк, В.Орлова, О.Отіч, Г.Падалки, О.Ростовського, О.Рудницької, Л.Хлебнікової, Г.Шевченко, О.Щолокової та ін. Разом з тим, важливим є вивчення історичного аспекту розвитку системи музичного навчання, кращих музично-педагогічних надбань минулого для їх збереження, продовження та модернізації в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у розгляді визначних систем музичного навчання і виховання минулого у контексті становлення особистісно зорієнтованої освітньої парадигми.

Виклад основного матеріалу дослідження... Історія музичного навчання і виховання має тисячолітню історію. Про винятковість музичного навчання у розвитку особистості наголошували ще філософи Стародавньої Греції: Піфагор, Платон, Арістотель та інші. Стародавніми філософами підкреслювалася особливе значення музики як “вихователки благородної і прекрасної душі”, відповідно, нехтування цим мистецтвом розцінювалось як варварство, ознака внутрішньої ушкодженості. Музичне мистецтво в античній школі виділялося не лише як самостійний предмет, а й входило до складу вивчення багатьох інших дисциплін (математики, риторики та ін.).